

فقه سیاسی اسلام

سیری در مبانی فقهی

نظریه مشروطه مشروعه

دکتر جمال رضایی حسین آبادی

نشر گام حق

رضایی حسین آبادی، جمال
عنوان و نام پدیدآور: فقه سیاسی اسلام: سیری در مبانی فقهی نظریه مشروطه مشروعه
تهران: موسسه گام حق، ۱۳۹۳/۲۸۰ص.
وضعیت فهرست نویسی فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۷۵ - ۲۷۹.
عنوان دیگر: سیری در مبانی فقهی نظریه مشروطه مشروعه.
موضوع: فضل الله نوری، ۱۲۵۹-۱۳۲۷ق. -- نقد و تفسیر
موضوع: اسلام و مشروطیت
موضوع: علوم سیاسی (فقه)
موضوع: اسلام و سیاست -- ایران -- قرن ۱۳ق.
موضوع: ایران -- تاریخ -- انقلاب مشروطه، ۱۳۲۴ - ۱۳۲۷ق. -- روحانیت
رده بندی کنگره: DSR۱۴۵۳/ف۶۴ ۱۳۹۳
رده بندی دهخدا: ۹۵۵/۰۰۰۰۰۰۰۰
شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۹۱۶۰۰

نشر گام حق

فقه سیاسی اسلام

سیری در مبانی فقهی

نظریه مشروطه مشروعه

دکتر جمال رضایی حسین آبادی

چاپ اول: ۱۰۰۰ نسخه ۱۳۹۳

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۷۵۸-۰۰-۳

۹	شگفتار
۱۱	فصل اول: جایگاه سیاسی و اجتماعی علما در دوره قاجاریه
۱۴	گفتار اول: تحول موقعیت علما در عصر قاجار
۲۶	گفتار دوم: تحول موقعیت علما در دوره ناصری
۲۸	گفتار سوم: تحولات روابط علمای تاجران در عصر قاجار
۳۳	فصل دوم: عبدالحسین شیخ رازی و شرایط مشروطیت
۳۵	گفتار اول: بررسی مکتب روشنفکری در انقلاب مشروطه
۳۵	۱. آیت‌الله سید محمد طباطبائی
۴۱	۲. آیت‌الله سید عبدالله بهبهانی
۴۴	۳. سید جمال‌الدین اسدآبادی
۴۶	۴. علامه محمدحسین نائینی
۴۸	۵. ملا محمدکاظم خراسانی
۵۱	۶. سایر مراجع نجف
۵۵	گفتار دوم: پیروزی نهضت مشروطه و پیدایش جریان‌های مشروطه خواهی و مشروع خواهی
۵۹	فصل سوم: مروری بر زندگانی، مقام علمی، مبارزات و شهادت شیخ فاضل خراسانی
۶۱	گفتار اول: آثار و مقام علمی شیخ
۶۵	گفتار دوم: دستگیری، محاکمه و شهادت شیخ
۶۵	الف: دستگیری و محاکمه شیخ
۶۷	ب: به سوی دار
۷۰	ج: آخرین سخنان شیخ
۷۲	گفتار سوم: عکس‌العمل علما و شخصیت‌های مشروطه خواه نسبت به قتل شیخ
۷۲	الف: آخوند خراسانی
۷۳	ب: آیت‌الله سید محمد طباطبائی
۷۵	ج: آیت‌الله سید عبدالله بهبهانی

- د: آقا نجفی اصفهانی ۷۵
- ه: شهید مدرس ۷۶
- و: عضدالملک ۷۷
- گفتار چهارم: شیخ در کلام امام خمینی (ره) ۸۲
- فصل چهارم: شکل‌گیری جریان مشروطه‌خواهی از سوی شیخ فضل‌الله نوری ۸۹
- گفتار اول: اعلام مباحث نظام مشروطه با شریعت توسط شیخ فضل‌الله نوری ۹۱
- گفتار دوم: مخالفت مشروطه‌خواهان با ارکان مشروطیت در دوره تدوین قانون اساسی و متمم آن ۱۰۰
- الف: نامه محمدعلی شاه خطاب به مهاجرین زاویه مقدسه ۱۱۳
- ب: متن مشروطه‌خواهان به مجلس ۱۱۳
- ج: بیان صلح در مجلس مقدس محترم شورای ملی ایران ۱۱۴
- گفتار سوم: اجراء فرمان‌های پادشاهی ناموفق محمدعلی شاه علیه نظام مشروطه ۱۱۸
- گفتار چهارم: ترور محمدعلی شاه به توپ بستن مجلس و مشروطه‌خواهان در دوره استبداد صغیر ۱۳۳
- فصل پنجم: بررسی مبانی فقهی مشروطه‌خواهان در رساله مخالفان نظام مشروطه ۱۴۹
- گفتار اول: معایب مشروطیت و مشخصات نظام مشروطه در رساله حرمت مشروطه ۱۵۳
- گفتار دوم: نظریه مشروطه مشروطه و مبانی فقهی آن ۱۵۶
- گفتار سوم: رساله کشف‌المراد و نگاه آن به معایب مشروطه و مشخصات نظام مشروطه ۱۶۲
- گفتار چهارم: معایب مشروطیت و ماهیت نظام مشروطه در رساله تنبیح الغافل ۱۶۵
- گفتار پنجم: رهبری شیخ در پیشنهاد و تصویب اصل نظارت فقها بر مصوبات مجلس شورای ملی ۱۷۱
- گفتار ششم: وجوه نامشروع بودن نظام مشروطه از نظر شیخ و طرح پیشنهادی شیخ ۱۷۶
- وجه اول: اقتباس نا آگاهانه از غرب: ۱۷۶
- وجه دوم: لزوم نظارت فائقه فقیه بر مصوبات مجلس ۱۷۹
- وجه سوم: لزوم آگاهی از مقتضیات زمان ۱۹۹
- وجه چهارم: تفکیک ضمانت حقوقی و ضمانت اجرایی ۲۰۰
- فصل ششم: تطبیق آراء شیخ با سایر فقها ۲۰۳
- گفتار اول: تطبیق آراء شیخ فضل‌الله ومیرزای نائینی ۲۰۵

فهرست ۷

۲۰۶	۱- چپستی حکومت نزد مرحوم نائینی و شیخ شهید
۲۱۰	۲- قدر مقدور نزد مرحوم نائینی و شیخ شهید
۲۱۴	۳- مجلس شورا، قانون اساسی، آزادی و مساوات نزد نائینی و شیخ فضل‌الله
۲۲۲	گفتار دوم: بررسی تطبیقی آراء شیخ فضل‌الله نوری و آخوند خراسانی
۲۲۶	۱- محل نزاع و اختلاف
۲۲۶	۱-۱- اختلاف در فلسفه سیاسی و اندیشه سیاسی
۲۳۳	۱-۲- اختلاف در تشخیص مصداق
۲۳۷	۲- تفاوت در شناخت غرب و اصول موضوعه آن
۲۴۲	۳- تفاوت در روش‌شناسی
۲۴۹	فصل هفتم: غدغری شیخ و راهکارها
۲۵۱	گفتار اول: در غدغری شیخ
۲۵۵	گفتار دوم: راهکارهای شیخ در حفظ و گسترش دین در جامعه
۲۵۵	۱- بسط معارف و آگاهی‌های مردم
۲۵۷	۲- مبارزه با بدعت‌هاست کثرتی از عادات استی‌ها
۲۶۰	۳- پیش‌گیری از توطئه‌ها و دسیسه‌ها
۲۶۱	۴- اجرای حدود و احکام شرع توسط فقهای پارسا
۲۶۲	۵- مداخله در سیاست با هدف بسط عدالت و حفظ استقلال
۲۶۴	۶- حفظ استقلال روحانیت از دولت
۲۶۵	۷- رفع اختلافات و کشمکش‌های داخلی روحانیت
۲۶۷	۸- سازمان‌دهی جبهه حق
۲۶۷	۹- پرهیز از خطر عوامل نفوذی و خنثی کردن دسیسه‌های آنها
۲۶۸	۱۰- قاطعیت در برابر جریان‌های انحرافی اما متنفذ
۲۶۹	۱۱- پرهیز از تندروی‌ها و کندروی‌ها
۲۷۱	نتیجه‌گیری
۲۷۶	کتاب‌نامه

پهنگفتار

وقوع انقلاب مشروطیت در ایران اواخر عهد قاجار و اساساً پیدایش نهضت مشروطه‌خواهی در کشورهای همسایه ایران و سپس در خود ایران، یکی از مهم‌ترین حوادث معظم تاریخ معاصر به شمار می‌رود که تأثیرات دوران‌ساز و ماندگاری را بر اوضاع دینی، سیاسی و اجتماعی ایران بر جای گذاشته است. در این میان مشارکت علمای دینی در مقام رهبری این نهضت و سپس مخالفت گروهی از آن‌ها با این جریان، یکی از رویدادهای محوری حادثه منتهی به پیروزی انقلاب مشروطیت را رقم زده و منجر به پیدایش جریان‌های مشروطه‌خواه شده است. این موضوع تاکنون مورد توجه بسیاری از محققان تاریخ معاصر ایران زمین بوده است، اما به همان نسبت به مبانی فقهی و فکری این گروه از علما کم‌تر در حوزه تحقیقات فقهی و سیاسی پیرامون مشروطیت مورد توجه قرار داشته است. از سوی دیگر بررسی جریان مشروطیت و پیدایش نظریه مشروطه مشروعه بدون پرداختن به مواضع فقهی و سیاسی فقیه بزرگ آن زمان، شیخ فضل‌الله نوری چندان ممکن نیست، زیرا وی گذشته از این که در تمام مراحل گوناگون تاریخ مشروطیت دخالت داشته، بانی و واضع نظریه مشروطه مشروعه بوده و مهم‌ترین و اساسی‌ترین چالش‌های مربوط به مبانی نظری مشروطیت از سوی او مطرح شده است. به همین دلیل در پژوهش حاضر بر اساس رجوع به منابع اصلی مربوط به مسائل فوق‌الذکر، نظریات فقهی شیخ فضل‌الله نوری در مراحل مختلف انقلاب مشروطیت ایران، مورد توجه قرار گرفته است.

ابتدا وظیفه بخش‌های اولیه شرایط سیاسی و مذهبی ایران و به خصوص نقش علمای قاجار در عهد مشروطه مورد بررسی و تبیین قرار گرفته است تا متن و محیطی که برای نظریات فقهی شیخ فضل‌الله نوری در آن فضا طرح می‌شود، قابل درک و تبیین تاریخی باشد و سپس بر مبنای منابع اصلی تاریخ مشروطیت و آثار مستقیم شیخ فضل‌الله، نظریات شیخ مورد مطالعه و تحلیل فقهی و تاریخی قرار گرفته است و طی شش فصل کوشش شده تا به دور از قضاوت‌های بیرونی و اجتناب از نظریات خصمانه و غیرعلمی و سیاسی بعضی از محققان، آرای شیخ بر اساس مبانی فکری و عقیدتی و فقهی وی تجزیه و تحلیل شوند و

مشخص شود که به واقع تحت چه شرایط و عواملی شیخ فضل‌الله در مقام مخالفت با مشروطه درآمد، موضوعی که نهایتاً محقق را به این نتیجه‌گیری می‌رساند که شیخ شهید در اصل نه با مشروطیت، بلکه با مشروطه‌گران و مشروطه‌خواهان مخالفت داشت و با آن مشروطیتی مخالفت می‌کرد که برپاکنندگان آن از اساس رویکردی ضد اسلامی و ضد دینی داشتند.